

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ

ธนาคารออมสินได้ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการและตัวแทนข้าราชการครู ได้ตกลงดำเนินการ โครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือการแก้ไขปัญหาหนี้สินให้แก่ข้าราชการครู เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ข้าราชการครูในการปฏิบัติหน้าที่ความเป็นครูได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งจะได้อาศัยเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูในการเป็นช่องทางพัฒนาความรู้ความสามารถและเสริมทักษะวิชาชีพของครูให้เพิ่มขึ้น

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูในเขตพื้นที่รับผิดชอบของธนาคารออมสิน สาขาลำพูน จังหวัดลำพูน ครั้งนี้เพื่อต้องการทราบว่าสมาชิกเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูในจังหวัดลำพูนนั้นสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินได้ ตามวัตถุประสงค์หลักของโครงการหรือไม่ อีกทั้งต้องการทราบว่า การแก้ไขปัญหาหนี้สินนั้น สามารถสร้างขวัญและกำลังใจแก่สมาชิกได้เพียงใด และมีการใช้เครือข่ายในการสร้างกิจกรรมอันจะนำไปสู่การสร้างเสริมทักษะทางวิชาชีพตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ในการศึกษาครั้งนี้จึงสามารถสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา นำเสนอข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูในเขตพื้นที่รับผิดชอบของธนาคารออมสิน สาขาลำพูน จังหวัดลำพูน โดยมีสมาชิกเครือข่ายพัฒนาชีวิตครู ในกลุ่มอำเภอเมืองลำพูน อำเภอแม่ทา อำเภอบ้านธิ เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 179 ราย มีวิธีในการเก็บรวบรวม โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม และข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 63.3 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 52.7 มีอายุระหว่าง 50 – 59 ปี ร้อยละ 73.4 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 41 เข้าร่วมโครงการมาแล้วเป็นเวลา 5 ปี ร้อยละ 61 ในครอบครัวมีสมาชิกที่มีรายได้ 2 คน และร้อยละ 65.1 ได้รับเงินเดือนเดือนละ 20,001-40,000 บาท

จากการศึกษาผลการดำเนินการ แบ่งออกเป็น 3 ด้านตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ได้แก่ด้านภาระหนี้สิน ด้านขวัญและกำลังใจ และด้านการพัฒนาวิชาชีพครู

ด้านภาระหนี้สินพบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรสมาชิกเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูส่วนมาก ร้อยละ 83.1 เข้าร่วมโครงการเพื่อต้องการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ซึ่งร้อยละ 60.7 เมื่อเข้าร่วมโครงการแล้วทำให้หนี้สินที่มีต่อธนาคารออมสินเพิ่มขึ้น ร้อยละ 84 หนี้สินนอกธนาคารออมสินลดลง หนี้สินรวมในระดับ 500,000 บาทขึ้นไปลดลง หนี้สินรวมในระดับต่ำกว่า 500,000 บาท เพิ่มขึ้น ก่อนเข้าร่วมโครงการสมาชิกเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูส่วนใหญ่ร้อยละ 90.1 มีหนี้สินกับสหกรณ์ออมทรัพย์ครู หลังเข้าร่วมโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูส่วนใหญ่ร้อยละ 68.4 มีหนี้สินอยู่กับธนาคารออมสิน แต่สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 71.9 ยังคงมีหนี้สินอื่นนอกจากธนาคารออมสินอยู่ สมาชิกเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูร้อยละ 56.4 เห็นว่าหนี้สินที่เกิดขึ้นนี้มาจากค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเป็นหลัก โครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูยังส่งผลให้สมาชิกร้อยละ 57.1 มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นรายได้ในจำนวนที่ต่ำกว่า 10,000 บาท เป็นรายได้ที่สมาชิกร้อยละ 62.2 ได้รับเฉลี่ยคืนค่าตอบแทน 1 % ร้อยละ 33.8 คิดว่าเป็นรายได้ในระดับที่น้อย และร้อยละ 70.9 ไม่เคยจัดกิจกรรมที่สร้างรายได้เสริม นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างสมาชิกเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูร้อยละ 63.7 ยังเห็นว่าการที่เข้าร่วมโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูนี้ประโยชน์ที่ได้รับมากที่สุดคือทำให้หนี้สินลดลง แต่ก็ยังมีสมาชิกบางส่วนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการทำให้หนี้สินลดลง ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 62.6 เห็นว่าที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการขาดวินัยทางการเงิน

ด้านขวัญและกำลังใจ สมาชิกเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูหลังจากเข้าร่วมโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูแล้วมีขวัญและกำลังใจดีขึ้นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.0069 โดยสมาชิกเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูมีความเห็นว่า โครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูทำให้รู้สึกว่าได้รับสวัสดิการที่ดีจากรัฐบาล ทำให้รู้สึกมั่นคงในชีวิต ปัญหาหนี้สินที่มีอยู่ได้รับการแก้ไขที่ตรงจุด มีความสุขในการทำงานมากขึ้น มีความภาคภูมิใจที่รัฐบาลให้ความสำคัญ ในการหาแนวทางแก้ไขปัญหา มีขวัญและกำลังใจในการทำงานมากขึ้น และสมาชิกเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูยังรู้สึกว่าไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับภาระหนี้สินอีกต่อไป สมาชิกเครือข่ายฯ สามารถร่วมกันแก้ปัญหาแก่สมาชิกได้ ทำให้สามารถสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ได้มากขึ้น ทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายในกลุ่มมากขึ้น ในระดับปานกลาง

ด้านพัฒนาวิชาชีพครู สมาชิกเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูส่วนใหญ่ร้อยละ 47.7 ได้รับข่าวสารจากเครือข่ายพัฒนาชีวิตของตนเอง ในระดับปานกลาง ร้อยละ 61.5 มีการจัดกิจกรรมเพียง 1 ครั้ง ใน 1 ปี ร้อยละ 61.2 ไม่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพ ร้อยละ 51.8 ไม่แน่ใจว่ากิจกรรมที่ทำขึ้นนั้นสามารถสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้หรือไม่ ร้อยละ 54.4 เห็นว่าเครือข่ายพัฒนาชีวิตของตนเองมีระดับการจัดการภายในอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 55.7 คิดว่ากิจกรรมที่

ทำขึ้นช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถในระดับปานกลาง และร้อยละ 60.8 คิดว่ากิจกรรมที่ทำขึ้นช่วยในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์สร้างเสริมทักษะในระดับปานกลาง

การทดสอบสมมุติฐาน จากการดำเนินการ โครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูได้ผลสัมฤทธิ์ดังนี้

1. ภาระหนี้สินรวมก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าเฉลี่ยหนี้สินก่อนเข้าร่วมโครงการ 1,132,000 บาท ค่าเฉลี่ยหลังเข้าร่วมโครงการ 1,036,000 บาท ถือว่าประสบผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ
2. ระดับรายได้เสริมก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าเฉลี่ยรายได้เสริมก่อนเข้าร่วมโครงการ 40,450 บาท ค่าเฉลี่ยรายได้เสริมหลังเข้าร่วมโครงการ 45,270 บาท ถือว่าประสบผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูในเขตพื้นที่รับผิดชอบของธนาคารออมสิน สาขาลำพูน จังหวัดลำพูน ได้ประเมินผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของโครงการ (Project purposes) ตามแนวความคิดของดิเรก ศรีสุโข (2529) พบว่า

ด้านภาระหนี้สินของสมาชิกเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูนั้น พบว่าข้าราชการครูที่เป็นหนี้มากที่สุดอยู่ในช่วงอายุ 50-59 ปี และก่อนเข้าร่วมโครงการครูมีหนี้สินส่วนมากอยู่กับสหกรณ์ออมทรัพย์ครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเมรีนา ปลื้มปัญญา (2543) และเมื่อเข้าร่วมโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูแล้วหนี้สินรวมลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งหนี้สินส่วนมากเป็นหนี้อยู่กับธนาคารออมสิน และหนี้สินนอกธนาคารออมสินลดลง ซึ่งเกิดจากการรวมหนี้สินทั้งหมดมาไว้กับธนาคารออมสินตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และรายได้หลังเข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับการเปิดเผยของรุ่ง แก้วแดง (2548) ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นรายได้ที่ได้รับจากการเฉลี่ยคืนเงินค่าตอบแทน 1% ที่ได้รับจากธนาคารออมสิน

ด้านขวัญและกำลังใจ ของสมาชิกเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูหลังเข้าร่วมโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครู พบว่าอยู่ในเกณฑ์มาก โครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูทำให้สมาชิกรู้สึกว่าได้ รับสวัสดิการที่ดีจากรัฐบาล ทำให้รู้สึกมั่นคงในชีวิต ตามแนวความคิดของมาลี สบายยิ่ง (2548) ปัญหาหนี้สินที่มีอยู่ได้รับการแก้ไขที่ตรงจุดแล้ว มีความสุขในการทำงานมากขึ้น มีความภาคภูมิใจที่รัฐบาลให้ความสำคัญ ในการหาแนวทางแก้ไขปัญหา มีขวัญและกำลังใจในการทำงานมากขึ้น ตามแนวความคิดของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548)

ด้านพัฒนาวิชาชีพครู พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรสมาชิกเครือข่ายพัฒนาชีวิตครู ส่วนมากไม่เคยจัดกิจกรรมใด ๆ อันจะนำไปสู่การมีรายได้เสริม หรือการพัฒนาวิชาชีพ ซึ่งไม่สอดคล้องกับโครงการพัฒนาชีวิตครูที่มุ่งหวังให้สมาชิกพึ่งพาตนเองได้

5.3 ข้อค้นพบ

1. หนี้สินรวมพบวก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือก่อนเข้าร่วมโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครู สมาชิกเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูมีหนี้สินรวมเฉลี่ย 1,132,000 บาท หลังเข้าร่วมโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูมีหนี้สินรวมเฉลี่ยลดลงเหลือ 1,036,000 บาท และนอกจากนี้เมื่อแยกจำนวนผู้กู้ตามระดับเงินกู้แล้วพบว่าจำนวนผู้กู้ที่เป็นหนี้ในระดับมากกว่า 500,000.- บาทลดลงจาก 150 รายเหลือ 112 ราย และผู้กู้ที่มีหนี้สินในระดับน้อยกว่า 500,000 บาท เพิ่มขึ้น จาก 29 ราย เป็น 67 ราย จึงแสดงให้เห็นว่าจำนวนหนี้ของสมาชิกลดลงตามวัตถุประสงค์ของโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครู แต่สมาชิกเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูร้อยละ 71.9 ยังคงสร้างหนี้สินอื่นหลังจากปรับโครงสร้างหนี้กับธนาคารออมสินแล้ว ซึ่งผิดวัตถุประสงค์ของโครงการที่ต้องการให้มีการรวมหนี้ไว้ที่ธนาคารออมสินเพียงแห่งเดียว

2. รายได้เสริม พบวก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูรายได้เสริมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือรายได้เสริมเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูจำนวน 40,450 บาท และหลังเข้าร่วมโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูมีรายได้เสริมเฉลี่ย 45,270 บาท โดยมาจากการค้าขายมากที่สุด

3. การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูนั้น พบว่า สมาชิกเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูส่วนมากไม่ได้มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมใด อันจะนำไปสู่การสร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิก หรือเพื่อเสริมสร้างทักษะด้านวิชาชีพ ส่วนมากมีเพียงการประชุมกลุ่มใหญ่ประจำปี อีกทั้งเงินค่าตอบแทนที่ธนาคารออมสินจ่ายให้แก่กลุ่มจำนวน 1% นั้น ก็มิได้นำไปลงทุนให้เกิดผลตอบแทนแต่อย่างใด ส่วนมากจะนำมาเฉลี่ยคืนแก่สมาชิกเท่านั้น

4. ด้านขวัญและกำลังใจ พบว่า ข้าราชการครูมีขวัญและกำลังใจดีมากหลังจากเข้าร่วมโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูและได้แก้ไขปัญหาหนี้สินส่วนมากมีความรู้สึกที่รัฐบาลได้เข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหา และให้ความสำคัญ เมื่อปัญหาด้านหนี้สินได้รับการแก้ไขแล้วจึงหมดความกังวลใจเรื่องหนี้สินอีก ทำให้มีขวัญและกำลังใจในการทำงานมากขึ้น

5.4 ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาพบว่ากลุ่มไม่มีกิจกรรมที่สมาชิกได้ทำร่วมกันตามตามเป้าหมายของโครงการทำให้โครงการบรรลุผลเฉพาะในส่วนของการแก้ไขปัญหานี้สินเท่านั้น ดังนั้นจึงควรให้ประธานกลุ่มเป็นบุคคลหลักที่จะชักนำกลุ่มให้มีกิจกรรมร่วมกันไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้เสริม หรือกิจกรรมสร้างสรรค์อันจะนำไปสู่การพัฒนาด้านวิชาชีพต่อไป และเพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม
2. ควรจะมีการศึกษาประเมินผลเช่นเดียวกันนี้ในเขตพื้นที่อื่น ๆ เพื่อจะได้ทราบถึงผลการดำเนินงานของโครงการ ปัญหา และอุปสรรค ซึ่งจะเป็นส่วนที่สามารถนำมาปรับปรุงแก้ไขโครงการต่อไปได้
3. ธนาคารออมสินควรมีส่วนในการกระตุ้น สนับสนุน และให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำกิจกรรมต่างภายในกลุ่มอันจะก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่สมาชิกกลุ่ม และการพัฒนาวิชาชีพ รวมไปถึงการให้คำชี้แนะเกี่ยวกับการสร้างวินัยทางการเงินของสมาชิก